

PHẢN BIỆN XÃ HỘI TRONG CƠ CHẾ KIỂM SOÁT QUYỀN LỰC NHÀ NƯỚC Ở VIỆT NAM HIỆN NAY - THỰC TRẠNG VÀ MỘT SỐ KIẾN NGHỊ

HOÀNG MINH HỘI*

Tóm tắt: Phản biện xã hội (PBXH) góp phần tạo môi trường dân chủ, tranh luận, đối thoại; gửi yêu cầu, kiến nghị giúp cơ quan chủ trì chính sách phát hiện, khắc phục những bất cập, hạn chế trong quá trình xây dựng dự thảo và thực thi chính sách; qua đó góp phần kiểm soát quyền lực nhà nước. Bài viết dưới đây phân tích thực trạng hoạt động PBXH trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước ở Việt Nam và đề xuất một số kiến nghị.

*Từ khóa: Phản biện; phản biện xã hội, cơ chế kiểm soát quyền lực; kiểm soát quyền lực nhà nước
Ngày nhận bài: 01/12/2025; Biên tập xong: 19/01/2026; Duyệt đăng: 23/01/2026*

SOCIAL CRITICISM WITHIN THE MECHANISM FOR CONTROLLING STATE POWER IN VIETNAM - CURRENT SITUATION AND RECOMMENDATIONS

Abstract: Social criticism contributes to creating a democratic environment of debate and dialogue; it conveys requests and recommendations that assist policy-making bodies in identifying and remedying shortcomings and limitations in the process of drafting and implementing policies, thereby contributing to the control of state power. This article analyzes the current state of social criticism activities within the mechanism for controlling state power in Vietnam and proposes several recommendations.

Keywords: Criticism; social criticism; mechanism for controlling power; control of state power

Received: Dec 01, 2025; **Editing completed:** Jan 19, 2026; **Accepted for publication:** Jan 23, 2026

Đặt vấn đề

Theo nguyên lý chủ quyền nhân dân, Nhân dân là chủ thể tối cao của nhà nước. Nhà nước phải gắn bó chặt chẽ với Nhân dân; tôn trọng, lắng nghe ý kiến, phát huy vai trò của Nhân dân trong việc quyết định những vấn đề quan trọng của đất nước với phương châm “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”. Điều này yêu cầu Nhà nước phải không ngừng phát huy quyền dân chủ của Nhân dân thực chất, hiệu quả. PBXH là một trong những phương thức để Nhân dân thực thi quyền dân chủ, bảo đảm tất cả quyền lực nhà nước thuộc về Nhân dân.

Trong Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011), Đảng ta khẳng định “Đảng, Nhà nước có cơ chế, chính sách, tạo điều kiện để Mặt trận và các đoàn thể nhân dân hoạt động có hiệu quả, thực hiện vai trò giám sát và PBXH”. Năm 2013, Bộ Chính trị đã ban hành Quyết định số 217-QĐ/TW về ban hành quy chế “Giám sát và PBXH của Mặt trận Tổ quốc (MTTQ) và các đoàn thể chính trị - xã hội” và Quyết định số 218-QĐ/TW quy định “MTTQ, các đoàn thể chính trị - xã hội và Nhân dân tham gia góp ý xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền”. Thể chế hóa quan điểm của Đảng về PBXH, lần đầu tiên, Điều 9 Hiến pháp năm 2013 quy định chức năng PBXH của MTTQ. Trên cơ sở

đó, nhiều đạo luật, văn bản dưới luật được khẩn trương ban hành nhanh chóng thiết lập khuôn khổ pháp lý cho hoạt động PBXH ở Việt Nam.

Trong điều kiện xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa dưới sự lãnh đạo và cầm quyền duy nhất của Đảng, Nhà nước được tổ chức và hoạt động theo nguyên tắc “quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công, phối hợp, kiểm soát giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp”. Vậy những câu hỏi lớn cần sớm được giải đáp gồm: (1) PBXH có vị trí, vai trò như thế nào trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước? (2) Thực tiễn thực hiện chức năng PBXH của các chủ thể đã góp phần kiểm soát quyền lực nhà nước như thế nào và cần có giải pháp gì để tiếp tục phát huy?

1. Vị trí, vai trò của phản biện xã hội trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước ở Việt Nam

Trên phương diện nghiên cứu lý luận, cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước ở Việt Nam được cấu thành từ các bộ phận: (i) Cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước từ bên ngoài bộ máy nhà nước (bao gồm: Kiểm tra, giám sát của Đảng; giám sát, PBXH của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức xã hội, báo chí, truyền thông; giám sát trực tiếp của Nhân dân); (ii) Cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước

* Email: Hoangminhhoi2000@yahoo.com

Tiến sĩ, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

ở bên trong bộ máy nhà nước (kiểm soát giữa cơ quan nhà nước trong việc thực hiện quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp theo khoản 3 Điều 2 của Hiến pháp năm 2013); (iii) Cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước ở trong nội bộ các cơ quan nhà nước và (iv) Cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước chuyên trách (khoản 2 Điều 119 của Hiến pháp năm 2013). Như vậy, có thể khẳng định, các cơ quan, tổ chức thực hiện nhiệm vụ PBXH, bao gồm: MTTQ Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội, các tổ chức thành viên của Mặt trận, tổ chức xã hội, báo chí, phương tiện truyền thông có vị trí là một bộ phận cấu thành không thể thiếu trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước. Có ý kiến nhận xét: “Giám sát và PBXH của MTTQ Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội và giám sát của Nhân dân lại trở thành cơ chế kiểm soát quyền lực có hiệu lực và hiệu quả, tác động trở lại đối với cơ chế kiểm soát bên trong”¹.

Thực hiện tốt chức năng PBXH có tác dụng góp phần tích cực, tham gia kiểm soát quyền lực nhà nước, không ngừng phát huy dân chủ, trong đó có các quyền dân chủ trực tiếp của Nhân dân. PBXH cũng “có vai trò như là một công cụ kiểm soát quyền lực của Nhân dân sau khi ủy quyền... như những liều vắc-xin có tác dụng phòng ngừa, hạn chế sự tha hóa quyền lực, hoặc sự độc đoán, chuyên quyền - xu thế mang tính tất yếu của người nắm giữ quyền lực”². PBXH góp phần tạo môi trường dân chủ, tranh luận, đối thoại với Nhân dân, giúp cơ quan chủ trì chính sách khắc phục những bất cập, hạn chế trong quá trình dự thảo và thực thi chính sách.

Trong kỷ nguyên số, với sự phát triển vượt trội của mạng Internet kết nối với các thiết bị điện tử thông minh, và sự xuất hiện nhanh chóng của các mạng xã hội, Chính phủ không ngừng triển khai nhiều biện pháp để người dân có nhiều cơ hội và tiện lợi hơn trong thực hiện quyền PBXH, tranh luận, đưa ra các yêu cầu, kiến nghị đối với nhà nước. Thông qua truyền thông và mạng xã hội, tinh thần dân chủ trong tham gia góp ý, PBXH của các tầng lớp Nhân dân diễn ra ngày càng công khai, minh bạch, hiệu quả và thực chất. Hoạt động PBXH được thể hiện dưới nhiều hình

thức đa dạng và phong phú với nhiều chủ thể tham gia, có tính độc lập. Đồng thời, hoạt động PBXH có sự phối hợp với hoạt động giám sát nhà nước như giám sát của Quốc hội, giám sát của Hội đồng nhân dân, hoạt động kiểm tra, thanh tra của các cơ quan nhà nước. Bởi vậy, có ý kiến cho rằng nếu “giám sát, phản biện thực chất thì đây là kênh cực tốt để kiểm soát quyền lực nhà nước”³.

2. Thực tiễn phản biện xã hội trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước ở Việt Nam hiện nay

2.2. Những kết quả đạt được

Về hoạt động hoàn thiện thể chế pháp lý: Từ quy định của Hiến pháp năm 2013 về chức năng PBXH của MTTQ Việt Nam (Điều 9), nhiều đạo luật được ban hành, đã cụ thể hóa quy định trên đây của Hiến pháp về PBXH như Luật MTTQ Việt Nam năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2025), Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật (VBQPPL) năm 2025 (sửa đổi, bổ sung năm 2025), Luật Tổ chức Chính phủ năm 2025, Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2025 và các đạo luật khác như: Luật Báo chí năm 2025, Luật Quy hoạch năm 2017 (sửa đổi, bổ sung năm 2024), Luật Xây dựng năm 2025, Luật Phòng, chống tham nhũng năm 2018 (sửa đổi, bổ sung năm 2020), Luật Thực hiện dân chủ ở cơ sở năm 2022 (sửa đổi, bổ sung năm 2025); Luật Đất đai năm 2024 (sửa đổi, bổ sung năm 2025)... Trên cơ sở đó, nhiều văn bản dưới luật liên quan đến PBXH được cơ quan có thẩm quyền khẩn trương ban hành, góp phần tạo lập hành lang pháp lý đồng bộ, thu hút được sự tham gia tích cực, chủ động của các chủ thể trong PBXH.

Pháp luật về PBXH ngày càng quy định rõ hơn, cụ thể hơn mục đích, yêu cầu, nguyên tắc, địa vị pháp lý với quyền và trách nhiệm của các chủ thể, đối tượng, nội dung, hình thức, thủ tục PBXH. Bên cạnh đó, pháp luật cũng ngày càng quy định rõ, đầy đủ hơn trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, người có thẩm quyền, cơ quan chủ trì dự thảo văn bản được PBXH có trách nhiệm tiếp thu ý kiến PBXH. Có thể thấy, pháp luật về PBXH ở nước ta không ngừng được hoàn thiện, ghi nhận ngày càng nhiều hình thức PBXH đa dạng, phong phú về chủ thể tham gia nhưng chủ yếu là MTTQ Việt Nam các cấp, các tổ chức chính trị - xã hội, các tổ chức thành viên của Mặt trận, tổ chức xã hội, báo chí, truyền thông. Các chủ thể thực hiện chức năng PBXH tạo

² Trần, N. Đ. (2023). Kiểm soát quyền lực trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam theo tinh thần Nghị quyết Hội nghị Trung ương 6 khóa XIII. *Tạp chí Cộng sản điện tử*. https://tapchicongsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hnp4dK31Gf/content/kiem-soat-quyen-luc-trong-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-viet-nam-theo-tinh-than-nghi-quyet-hoi-nghi-trung-uong-6-khoa-xiii (Truy cập ngày 28/11/2025).

³ Lê, T. T. H. (2020). PBXH và vai trò của PBXH ở Việt Nam hiện nay. *Tạp chí Nghiên cứu Lập pháp*, Số 12 (412).

⁴ N, Lê (2023). Giám sát, phản biện thực chất để kiểm soát quyền lực. *Báo Đầu tư*. <https://baodautu.vn/giam-sat-phan-bien-thuc-chat-de-kiem-soat-quyen-luc-d193443.html> (Truy cập ngày 28/11/2025).

ra nhiều diễn đàn trao đổi, thảo luận, phản biện đa diện, đa chiều; góp phần tạo nên hiệu ứng tích cực rộng rãi và nâng cao chất lượng hoạt động PBXH.

Về hoạt động thực hiện nhiệm vụ PBXH của các cơ quan, tổ chức: PBXH đang trở thành một nhu cầu khách quan, thu hút được sự tham gia đông đảo, rộng rãi của công chúng, các cơ quan, tổ chức trong việc tham gia tư vấn, góp ý, kiến nghị nhằm không ngừng hoàn thiện các chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước. Các thiết chế thực hiện hoạt động PBXH ngày càng đa dạng, phong phú, đóng vai trò quan trọng như MTTQ Việt Nam các cấp, các tổ chức chính trị - xã hội, các tổ chức thành viên của Mặt trận, các hội nghề nghiệp, liên hiệp hội khoa học kỹ thuật, báo chí, truyền thông... Trong nhiệm kỳ năm 2019-2024, "Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam đã tổ chức được 16 hội nghị PBXH. Ủy ban MTTQ Việt Nam các tỉnh, thành phố đã chủ trì tổ chức 85.886 cuộc; trong đó, cấp tỉnh tổ chức 6.979 cuộc, cấp huyện tổ chức 16.002 cuộc, cấp xã tổ chức 62.905 cuộc"⁴. Theo đánh giá của Quốc hội, các dự án Luật, đề án được Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam tổ chức phản biện là những dự thảo văn bản liên quan trực tiếp đến quyền, nghĩa vụ của công dân, đóng vai trò quan trọng đối với đời sống xã hội và được Nhân dân quan tâm⁵.

Với những nội dung, phương thức hoạt động cụ thể, thiết thực nhằm thực hiện các chức năng, nhiệm vụ được Hiến pháp và pháp luật quy định, MTTQ Việt Nam ngày càng khẳng định được vai trò là một lực lượng tham gia kiểm soát quyền lực chính trị một cách hiệu quả bên ngoài Nhà nước. Một trong những phương thức nhằm nâng cao chất lượng PBXH và tích cực góp phần kiểm soát quyền lực nhà nước là MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội tham gia, phối hợp với giám sát, kiểm tra của cơ quan nhà nước. Thông qua những hoạt động này, chủ thể PBXH trực tiếp xem xét, nêu yêu cầu, kiến nghị với chủ thể chủ trì và cơ quan nhà nước có thẩm quyền. Bên cạnh đó, sự phối hợp giữa MTTQ với các tổ chức chính trị - xã hội và các thành viên của Mặt trận trong PBXH cũng được quy trì thường xuyên. Thực tiễn

cho thấy, thông qua thực hiện tốt chức năng PBXH, MTTQ Việt Nam đã "tham gia kiểm soát quyền lực chính trị nhằm phát hiện những nội dung còn thiếu, chưa sát, chưa đúng, chưa phù hợp trong các văn bản dự thảo của các cơ quan của Đảng, Nhà nước"⁶.

Hoạt động PBXH không ngừng được đổi mới, sáng tạo, gắn với khảo sát thực tế. Nhiều cuộc PBXH đã có sự tham gia rất tích cực của các Hội đồng tư vấn, chuyên gia, các nhà khoa học, các nhà quản lý, những người có kinh nghiệm thực tiễn. Các thiết chế thực hiện PBXH đã lựa chọn những vấn đề mà Nhân dân thực sự quan tâm để tiến hành góp ý, phản biện. MTTQ Việt Nam phối hợp và thường xuyên cử đại diện tham gia các đoàn giám sát do Ủy ban Thường vụ Quốc hội, các cơ quan của Quốc hội, Hội đồng nhân dân, các ban của Hội đồng nhân dân tiến hành. Chính điều này đã giúp Ủy ban MTTQ Việt Nam các cấp phát hiện và kiến nghị cơ quan, tổ chức, cá nhân có thẩm quyền xem xét, xử lý những vi phạm pháp luật trong hoạt động của bộ máy nhà nước. Có thể khẳng định MTTQ Việt Nam "đóng vai trò trung tâm trong cơ chế kiểm soát quyền lực từ bên ngoài bộ máy nhà nước, thông qua việc thực hiện hiệu quả chức năng giám sát, PBXH"⁷.

Tương tự, các tổ chức chính trị - xã hội cũng thực hiện tốt nhiệm vụ PBXH đối với dự thảo chính sách, luật, chương trình, dự án của nhà nước, qua đó phát hiện nhiều tiêu cực trong hoạt động của các cơ quan nhà nước và cán bộ, công chức; phát hiện những sai phạm trong quá trình thực thi chính sách công và kiến nghị các cơ quan nhà nước có thẩm quyền để điều tra, xử lý. Trên cơ sở đó, thời gian qua, nhiều hành vi vi phạm pháp luật được phát hiện kịp thời và xử lý nghiêm minh theo pháp luật, tạo niềm tin trong Nhân dân. Trong giai đoạn 2019-2024, các tổ chức thành viên của Mặt trận như: Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam, Hội Nông dân Việt Nam, Hội Cựu chiến binh Việt Nam đã

⁵ Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam (2024). *Báo cáo của Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam khóa IX tại Đại hội đại biểu toàn quốc MTTQ Việt Nam lần thứ X, nhiệm kỳ 2024-2029* (tr. 14). Hà Nội.

⁶ B. Y. & P. T. (2023). Giám sát, PBXH của MTTQ Việt Nam ngày càng đi vào chiều sâu, cụ thể, chặt chẽ, phát huy hiệu quả thiết thực. *Công thông tin điện tử Quốc hội Việt Nam*. <https://quochoi.vn/tintuc/Pages/tin-hoat-dong-cua-quoc-hoi.aspx?ItemID=78977> (Truy cập ngày 28/11/2025).

⁷ Lê, T. C. (2023). Phát huy vai trò của MTTQ Việt Nam tham gia kiểm soát quyền lực chính trị trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam. *Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam*. <https://mattran.org.vn/giam-sat-phan-bien-xa-hoi/phan-huy-vai-tro-cua-mat-tran-to-quoc-viet-nam-tham-gia-kiem-soat-quyen-luc-chinh-tri-trong-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-viet-nam-50064.html> (Truy cập ngày 28/11/2025).

⁸ Nguyễn, P. D. T. & Nguyễn M. S. (2025). Phát huy vai trò kiểm soát quyền lực nhà nước của MTTQ Việt Nam trong mô hình chính quyền địa phương hai cấp. *Tap chí Công sản*. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/chinh-tri-xay-dung-dang/-/2018/1170602/phan-huy-vai-tro-kiem-soat-quyen-luc-nha-nuoc-cua-mat-tran-to-quoc-viet-nam-trong-mo-hinh-chinh-quyen-dia-phuong-hai-cap.aspx> (Truy cập ngày 28/11/2025).

tổ chức PBXH đối với 19 dự thảo văn bản⁸. Nhiều ý kiến PBXH của các tổ chức chính trị - xã hội đã được đánh giá có chất lượng tốt và được các cơ quan chủ trì soạn thảo chính sách tiếp thu; góp phần tích cực vào quá trình hoàn thiện chủ trương, chính sách, pháp luật và quyết định các vấn đề quan trọng của đất nước, của địa phương.

Các tổ chức xã hội với lợi thế là những tổ chức độc lập, tập hợp đông đảo quần chúng Nhân dân tham gia thuộc nhiều lĩnh vực như Liên hiệp các Hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam, Liên đoàn Thương mại và công nghiệp Việt Nam (VCCI) và các tổ chức khác thực hiện nhiệm vụ phản biện, giám định xã hội đối với các chính sách công của nhà nước. Qua thực hiện nhiệm vụ PBXH và giám định xã hội, các tổ chức xã hội phát hiện ra những sai phạm, các hạn chế, khiếm khuyết đối với các dự án, chương trình, kế hoạch của nhà nước ở cả cấp Trung ương và địa phương. Theo số liệu báo cáo, trong nhiều năm qua, hệ thống Liên hiệp Hội và các hội ngành liên quan đã chủ trì và phối hợp triển khai thực hiện trên 3.000 nhiệm vụ tư vấn, phản biện và giám định xã hội. Nhìn chung, các hoạt động đều đạt chất lượng tốt, góp ý khách quan, thẳng thắn, kịp thời đối với nhiều vấn đề quan trọng, như: Chủ trương, chính sách, các dự thảo văn kiện quan trọng của Đảng và Nhà nước; các dự án đầu tư trọng điểm có ảnh hưởng lớn đến sự phát triển kinh tế - xã hội⁹. Trong khi đó, báo cáo của VCCI cho biết trong 8 tháng đầu năm 2025, VCCI đã tham gia góp ý đối với 200 dự thảo VBQPPL các loại, tổ chức 25 tọa đàm, hội nghị tham vấn chính sách, thu hút được sự quan tâm tham dự của hơn 4000 lượt doanh nghiệp. Các hoạt động tham vấn chính sách do VCCI tổ chức đã tổng hợp, ghi nhận các ý kiến, đề xuất, kiến nghị từ thực tiễn, phản ánh các khó khăn, vướng mắc trong thực tế của doanh nghiệp trong quá trình hoạt động, bám sát các vấn đề nóng, thời sự, có ảnh hưởng trực tiếp đến doanh nghiệp¹⁰.

Hoạt động của các cơ quan báo chí, truyền thông góp phần thực hiện chức năng cung cấp thông tin, bảo đảm thực hiện quyền tự do ngôn luận, tự do thông tin của Nhân dân; thay mặt Nhân dân gửi yêu cầu, kiến nghị,

đề nghị đến cơ quan nhà nước có thẩm quyền, góp phần đưa ra trước ánh sáng công lý nhiều vụ việc tiêu cực, thu hút sự chú ý và nhận được sự đồng tình của công chúng và dư luận. Hoạt động PBXH của báo chí và truyền thông về các dự thảo chính sách mới, các đề án, công trình xây dựng “có tác động mạnh mẽ đến cộng đồng xã hội cũng là điều phù hợp với mong muốn của các cơ quan quản lý. Đó là chất liệu tham khảo quan trọng để cơ quan quản lý nhà nước trên các lĩnh vực được phân biện có căn cứ để hoàn thiện phương án, chính sách của mình”¹¹.

Báo chí đã chủ động tham gia giám sát và PBXH, đóng góp tích cực đấu tranh phản bác các luận điệu thù địch, sai trái, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực và các tệ nạn xã hội đang làm cản trở sự phát triển của đất nước. Có ý kiến cho rằng “trong phòng, chống tham nhũng, báo chí đóng vai trò là một chủ thể khơi nguồn PBXH một cách mạnh mẽ nhất. Phần lớn các sự kiện, hiện tượng tham nhũng mà báo chí nêu ra đã tạo áp lực cũng như tạo cơ hội, điều kiện cho các cơ quan chức năng vào cuộc chống tham nhũng”¹². Thực tế, thời gian qua, cho thấy từ vai trò giám sát và PBXH, báo chí đã góp phần đưa ra trước ánh sáng công lý nhiều vụ việc tiêu cực, thu hút sự chú ý và nhận được sự đồng tình của dư luận.

2.2. Một số bất cập, hạn chế và nguyên nhân

Thời gian qua, một số thiết chế thực hiện nhiệm vụ hoạt động PBXH đối với quá trình xây dựng chủ trương, chính sách, pháp luật còn hình thức, thiếu tính chủ động, kịp thời. “Mô hình hoạt động giám sát của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội chưa hoàn toàn độc lập với các cơ quan nhà nước. Các thiết chế này vẫn lệ thuộc vào chính đối tượng bị giám sát, phản biện về ngân sách, biên chế”¹³. Ở một số nơi, hoạt động PBXH của MTTQ chưa đáp ứng yêu cầu thực tiễn, có lúc còn lúng túng, có tình trạng né tránh, ngại va chạm. Công tác PBXH đối với dự thảo chính sách nhìn chung mới chỉ tập trung ở cấp Trung ương MTTQ và MTTQ cấp tỉnh. Việc theo dõi, đôn đốc xử lý kiến nghị sau hoạt động PBXH có nơi còn chưa kịp thời, thiếu quyết liệt.

⁸ Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam, Tlđđ, tr. 14.

⁹ H. T. (2004). Đẩy mạnh hoạt động tư vấn phản biện. VUSTA. <https://vusta.vn/day-manh-hoat-dong-tu-van-phan-bien-p92698.html>.

¹⁰ G. N. (2025). 8 tháng đầu năm, hoạt động của VCCI đạt được nhiều kết quả tích cực. VCCI. <https://vcci.com.vn/tin-tuc/8-thang-dau-nam-hoat-dong-cua-vcci-dat-duoc-nhieu-ket-qua-tich-cuc> (Truy cập ngày 28/11/2025).

¹¹ Đỗ, C. N. (2025). Báo chí PBXH để tạo sự đồng thuận. *Tạp chí Lý luận chính trị và Truyền thông điện tử*. <https://lyluanchinhtrivatruyenthong.vn/bao-chi-phan-bien-xa-hoi-de-tao-su-dong-thuan-p29198.html> (Truy cập ngày 28/11/2025).

¹² PV. (2020). Vai trò của báo chí trong giám định, PBXH. VUSTA. <https://vusta.vn/vai-tro-cua-bao-chi-trong-giam-dinh-phan-bien-xa-hoi-p90447.html> (Truy cập ngày 28/11/2025).

¹³ Hoàng, M. H. (2021). Hoàn thiện cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước theo quan điểm của Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng. *Tạp chí Nghiên cứu Lập pháp*, 08(432).

Một số chủ thể thực hiện nhiệm vụ PBXH chưa thật sự phát huy tính tích cực, chủ động mà còn có tâm lý trông chờ cơ quan chủ trì gửi dự thảo văn bản để thực hiện nhiệm vụ PBXH. Do đó, hoạt động PBXH chưa có sự chuẩn bị chu đáo, nghiên cứu kỹ về nội dung dự kiến phản biện đối với dự án, chương trình, chính sách. Nhiều cuộc PBXH mới chỉ dừng lại ở các ý kiến góp ý, chất lượng phản biện chưa cao, “việc đổi mới nội dung và phương thức hoạt động của MTTQ và các tổ chức chính trị - xã hội có mặt chưa theo kịp yêu cầu của tình hình mới, chưa thật sâu sát các tầng lớp Nhân dân và cơ sở; chất lượng, hiệu quả hoạt động giám sát, PBXH chưa đều”¹⁴.

Tổ chức bộ máy, đội ngũ cán bộ làm công tác PBXH còn nhiều bất cập. Năng lực và kỹ năng hoạt động của một bộ phận cán bộ làm công tác PBXH có lúc, có nơi, có thời điểm chậm cập nhật thông tin, chưa đáp ứng yêu cầu. Một số địa phương chưa chú trọng phát huy vai trò của đội ngũ chuyên gia, thành viên các Hội đồng tư vấn, người có kinh nghiệm trong công tác PBXH nên chất lượng của hoạt động PBXH chưa cao. Một số nơi, trình độ, năng lực của một bộ phận cán bộ của MTTQ Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội thực hiện nhiệm vụ PBXH chưa thật sự đáp ứng yêu cầu mới, cá biệt còn có cán bộ Mặt trận vi phạm bị xử lý. Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý, trong hoạt động của công tác Mặt trận nói chung và hoạt động PBXH còn hạn chế. Theo Báo cáo của Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam, có nơi “cán bộ làm công tác giám sát, phản biện còn thiếu về số lượng, năng lực chuyên môn chưa đồng đều dẫn đến việc triển khai các hoạt động chưa đảm bảo tiến độ, chất lượng như mong muốn”¹⁵.

Trong quá trình triển khai nhiệm vụ PBXH cho thấy ở một số nơi, cơ chế phối hợp thực hiện chức năng này chưa đồng bộ. Cơ chế phối hợp giữa MTTQ Việt Nam, các tổ chức thành viên và cơ quan nhà nước đôi khi “chưa hiệu quả, dẫn đến phản biện chưa được tiếp nhận hoặc triển khai kịp thời. Thiếu thông tin đầy đủ, minh bạch về các dự án, chính sách, hạn chế khả năng đánh giá và phản biện chính xác”¹⁶. Một số tổ chức Công đoàn “thực

hiện PBXH gặp nhiều khó khăn, bất cập về thể chế, nhân lực, chuyên môn và giá trị pháp lý của kết quả phản biện”¹⁷. Hoạt động PBXH của một số tổ chức chính trị - xã hội khác cũng chưa thực sự hiệu quả. Một số đơn vị, tổ chức Đoàn thanh niên thực hiện nhiệm vụ PBXH “chưa mạnh dạn trong việc tham gia góp ý xây dựng Đảng, chính quyền dẫn đến việc góp ý còn mang tính hình thức, chung chung, chưa có nhiều ý kiến mang tính đóng góp xây dựng cho địa phương”¹⁸. Trong khi đó, năng lực và nhận thức của một bộ phận cán bộ Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam về nhiệm vụ PBXH chưa đầy đủ; năng lực PBXH, phát hiện, lựa chọn vấn đề hạn chế; còn tư tưởng ngại va chạm, nể nang. Tương tự, một số địa phương, hoạt động PBXH của Hội Nông dân chưa tích cực, chủ động trong việc xây dựng chương trình, kế hoạch giám sát, PBXH. Đối với Hội Cựu chiến binh, một số tổ chức hội ở địa phương thực hiện nhiệm vụ PBXH còn hình thức.

Hoạt động tư vấn, PBXH của một số tổ chức xã hội cũng chưa thực sự đồng đều, chưa hiệu quả, đặc biệt là hoạt động PBXH của một số Liên hiệp hội ở địa phương. Thực tiễn cho thấy, trong thực hiện nhiệm vụ phản biện và giám định xã hội, một số Liên hiệp hội mới chỉ tham gia phản biện bằng cách cử đại biểu tham gia đóng góp ý kiến tại hội nghị (nếu được mời) là chủ yếu. Hình thức tư vấn, phản biện ở mức độ cao còn thưa thớt, chưa có tư vấn, phản biện thông qua hợp đồng quy định rõ trách nhiệm của mỗi bên. Trong khi đó, ở một số nơi “các phương tiện truyền thông đại chúng kết hợp với công luận đã góp phần tích cực vào kiểm soát quyền lực nhất là trong cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực. Tuy nhiên, việc tạo lập bầu không khí dân chủ, cung cấp phương pháp, cách thức, kinh nghiệm để hỗ trợ tích cực hơn cho Nhân dân kiểm soát quyền lực nhà nước chưa được nhiều”¹⁹.

Việc theo dõi, đôn đốc xử lý kiến nghị sau giám sát, PBXH có nơi còn chưa kịp thời, thiếu quyết liệt. Thực tiễn hoạt động PBXH cho thấy, “một số tổ chức, cá nhân có thẩm quyền, trách nhiệm chưa thực hiện nghiêm túc việc trả lời,

tien-va-dinh-huong-a260689.html (Truy cập ngày 28/11/2025).

¹⁷ N. C. & Trần, T. (2024). Bảo đảm hiệu quả hoạt động giám sát, PBXH của công đoàn. *Báo Đại biểu Nhân dân*. <https://daibieunhandan.vn/bao-dam-hieu-qua-hoat-dong-giam-sat-phan-bien-xa-hoi-cua-cong-doan-10339772.html> (Truy cập ngày 28/11/2025).

¹⁸ Ban chấp hành Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh. (2023). *Báo cáo Tổng kết 10 năm thực hiện Quyết định số 218-QĐ/TW ngày 12/12/2013 của Bộ Chính trị khóa XI về ban hành Quy định về việc MTTQ Việt Nam, các đoàn thể chính trị - xã hội và nhân dân tham gia góp ý xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền*. tr. 10.

¹⁹ Trần, N. Đ, Tlđd.

¹⁴ Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII* (Tập 1). Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật.

¹⁵ Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam. (2024). *Kết quả thực hiện công tác giám sát và PBXH năm 2024, phương hướng, nhiệm vụ giám sát và PBXH năm 2025 của MTTQ Việt Nam*, tr. 20.

¹⁶ Phạm, T. H. (2025). PBXH của MTTQ Việt Nam trong kỷ nguyên mới: Lý luận, thực tiễn và định hướng. *Tạp chí điện tử Pháp lý*. <https://phaply.net.vn/phan-bien-xa-hoi-cua-mat-tran-to-quooc-viet-nam-trong-ky-nguyen-moi-ly-luan-thuc-tien>

giải quyết các ý kiến, kiến nghị sau giám sát, PBXH²⁰. Văn hóa PBXH chưa được coi trọng ở nhiều cơ quan, đơn vị, địa phương. Trong thực hiện hoạt động PBXH ở một số địa phương “lãnh đạo MTTQ Việt Nam chưa thể hiện được bản lĩnh dám nói, dám làm, dám chịu trách nhiệm. Vẫn còn hiện tượng né nang, né tránh, ngại va chạm trong quá trình giám sát, PBXH và góp ý xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền²¹”.

Nguyên nhân của một số bất cập, hạn chế:

Pháp luật về PBXH chưa thực sự tạo lập hành lang pháp lý nhằm phát huy vai trò PBXH. Luật MTTQ Việt Nam năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2025) tuy đã có quy định về quyền và trách nhiệm của cơ quan, tổ chức chủ trì soạn thảo dự thảo văn bản được phân biện (Điều 36) nhưng chưa thực sự tạo được cơ chế đồng bộ để hoạt động PBXH đạt hiệu quả. Luật này còn thiếu quy định cụ thể về cơ chế tiếp thu, giải trình, phản hồi ý kiến PBXH và chế tài đối với việc không thực hiện trách nhiệm tiếp thu, giải trình, phản hồi ý kiến, giải quyết kiến nghị sau PBXH. Vì thế, có ý kiến cho rằng “giám sát và PBXH không đi đến cùng²²”. Do còn thiếu quy định về trách nhiệm tiếp thu ý kiến PBXH và chế tài áp dụng đối với hành vi vi phạm pháp luật nên “càng xuống cấp dưới, công tác giám sát, PBXH càng khó khăn, lúng túng²³”.

Luật Ban hành VBQPPL năm 2025 (sửa đổi, bổ sung) tại Điều 6 quy định MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội thực hiện PBXH đối với dự thảo VBQPPL; MTTQ Việt Nam, các tổ chức thành viên của Mặt trận và các cơ quan, tổ chức, cá nhân có quyền và được tạo điều kiện tham gia góp ý kiến về chính sách, dự thảo VBQPPL, tuy nhiên chưa

quy định rõ quyền, nghĩa vụ của các chủ thể trong PBXH, hình thức PBXH trong hoạt động xây dựng ban hành VBQPPL.

Pháp luật quy định MTTQ Việt Nam các cấp, các tổ chức chính trị - xã hội, các tổ chức thành viên của Mặt trận, tổ chức xã hội, báo chí, truyền thông tham gia PBXH, được thể hiện ở nhiều VBQPPL với các cấp độ hiệu lực khác nhau, tuy nhiên một số quy định pháp luật chưa bảo đảm tính toàn diện, thống nhất, đồng bộ. Trong khi đó, hoạt động thể chế hóa chủ trương của Đảng về phát huy vai trò của PBXH trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước chưa kịp thời và đồng bộ; hoạt động xây dựng, ban hành và pháp điển hóa lĩnh vực pháp luật này chưa được quan tâm thỏa đáng. Chức năng PBXH đã được Hiến pháp quy định, tuy nhiên, đến nay chưa có đạo luật riêng về giám sát Nhân dân hay PBXH²⁴.

Ủy ban MTTQ Việt Nam, tổ chức chính trị - xã hội và một số thành viên của Mặt trận ở một số nơi chậm đổi mới nội dung, hình thức PBXH nên chưa thực sự thu hút, khuyến khích và phát huy vai trò của MTTQ, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức thành viên của Mặt trận, tổ chức xã hội, báo chí, phương tiện truyền thông và các chủ thể khác trong PBXH; chưa thể hiện rõ bản lĩnh, trách nhiệm đối với những ý kiến, kiến nghị của mình. Sự phối hợp giữa các cơ quan nhà nước với MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội trong PBXH có lúc, có nơi chưa chặt chẽ, chưa hiệu quả, trong khi đó nguồn lực, điều kiện bảo đảm cho PBXH còn chưa đầy đủ. Một bộ phận chủ thể nhận thức về vai trò của PBXH trong cơ chế pháp lý kiểm soát quyền lực nhà nước chưa đầy đủ.

3. Một số kiến nghị nhằm phát huy vai trò phân biện xã hội trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước ở Việt Nam hiện nay

Thứ nhất, nghiên cứu sửa đổi, bổ sung Điều 36 Chương VI của Luật MTTQ Việt Nam năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2025) theo hướng quy định cụ thể hơn về cơ chế tiếp thu, giải trình, phản hồi ý kiến của cơ quan dự thảo chính sách, cơ quan chủ trì dự thảo văn bản trong PBXH; quy định rõ hơn trách nhiệm, nghĩa vụ đối với tổ chức, cá nhân không thực hiện yêu cầu, không tiếp thu, hoặc tiếp thu không đầy đủ ý kiến PBXH; giải trình, phản hồi ý kiến PBXH; quy định các biện pháp chế tài đối với hành vi vi phạm pháp luật về PBXH.

Thứ hai, cơ quan có thẩm quyền sớm ban hành VBQPPL hướng dẫn thực hiện quy định

²⁰ Chỉ thị số 18-CT/TW ngày 26/10/2022 của Ban Bí thư Ban Chấp hành Trung ương về phát huy vai trò, nâng cao chất lượng, hiệu quả công tác giám sát, PBXH của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội.

²¹ Nguyễn, H. V. (2020). Vai trò của giám sát, PBXH trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng. *Tạp chí Cộng sản*. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/chinh-tri-xay-dung-dang/-/2018/820703/vai-tro-cua-giam-sat%2C-phan-bien-xa-hoi-trong-cong-tac-xay-dung%2C-chinh-don-dang.aspx> (Truy cập ngày 28/11/2025).

²² Trần, N. Đ. (2024). Nâng cao trách nhiệm của cơ quan nhà nước trong tiếp thu, giải trình, giải quyết và phản hồi kiến nghị sau giám sát và PBXH của MTTQ Việt Nam. *MTTQ Việt Nam*. <https://matran.org.vn/giam-sat-phan-bien-xa-hoi/hang-cao-trach-nhiem-cua-co-quan-nha-nuoc-trong-tiep-thu-giai-trinh-giai-quyet-va-phan-hoi-kiem-nghi-sau-giam-sat-va-phan-bien-xa-hoi-cua-mttq-viet-nam-57629.html> (Truy cập ngày 29/11/2025).

²³ T. H. Giải pháp nào đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả giám sát, PBXH?. Đảng Cộng sản Việt Nam. <https://dangcongsan.vn/cung-ban-luan/giai-phap-nao-doi-moi-nang-cao-chat-luong-hieu-qua-giam-sat-phan-bien-xa-hoi-642375.html>.

²⁴ Hoàng, M. H. (2023). *Cơ chế pháp lý nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước bằng dân chủ trực tiếp ở Việt Nam hiện nay* (tr. 201). Nhà xuất bản Tư pháp.

về lấy ý kiến Nhân dân, PBXH đối với dự thảo VBQPPL tại Điều 6, Luật Ban hành VBQPPL năm 2025 (sửa đổi, bổ sung năm 2025) theo hướng quy định rõ hơn nghĩa vụ của cơ quan, tổ chức trong PBXH, trách nhiệm cơ quan, tổ chức trong việc lấy ý kiến Nhân dân, PBXH đối với dự thảo VBQPPL; quy định các hình thức lấy ý kiến Nhân dân đối với dự thảo VBQPPL phù hợp với bối cảnh chuyển đổi số.

Thứ ba, tiến hành hoạt động rà soát, tập hợp hóa hệ thống VBQPPL để loại bỏ những bất cập, mâu thuẫn và nghiên cứu ban hành Luật PBXH: Hiện nay, các quy định pháp luật về PBXH còn tản mạn trong nhiều văn bản pháp luật với mức độ ghi nhận khác nhau đang đặt ra yêu cầu rà soát, tập hợp, pháp điển hóa để ban hành Luật PBXH là rất cần thiết. Luật PBXH dự kiến điều chỉnh những nội dung cơ bản sau đây: i) quy định về các nguyên tắc của PBXH; ii) quy định về quyền, nghĩa vụ của chủ thể PBXH; iii) quy định về đối tượng, nội dung, phạm vi PBXH; iv) quy định về hình thức và phương pháp PBXH; v) quy định về trình tự, thủ tục tiến hành hoạt động PBXH; vi) quy định về trách nhiệm của cơ quan nhà nước; cơ chế tiếp nhận, phản hồi kết quả tiếp thu đối với các ý kiến PBXH và xử lý hành vi vi phạm pháp luật trong hoạt động PBXH.

Thứ tư, nâng cao nhận thức về vai trò của PBXH trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước. Tích cực tổ chức các hoạt động tuyên truyền, phổ biến đầy đủ, kịp thời những kiến thức, thông tin về vai trò PBXH trong cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước cho đảng viên, cán bộ, công chức, viên chức, các nhà hoạch định chính sách và các tầng lớp Nhân dân. Cần chú trọng công tác đào tạo, bồi dưỡng trình độ chuyên môn, nghiệp vụ về PBXH cũng như khả năng chính trị nhạy bén, bản lĩnh, sự liêm chính và chí công vô tư cho đội ngũ cán bộ thực hiện nhiệm vụ PBXH trong bối cảnh cách mạng công nghiệp 4.0 và chuyển đổi số.

Thứ năm, Ủy ban MTTQ Việt Nam, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức thành viên của Mặt trận, tổ chức xã hội, Liên hiệp hội đổi mới nội dung, hình thức PBXH gắn với ứng dụng công nghệ thông tin và chuyển đổi số để thu hút, khuyến khích tính chủ động, tích cực của nhân sĩ, trí thức, cá nhân tiêu biểu, các Hội đồng tư vấn, các tầng lớp Nhân dân tham gia PBXH; bảo đảm sự thống nhất, phối hợp hiệu quả giữa các cơ quan nhà nước với MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức thành viên của Mặt trận và các chủ thể khác trong PBXH. Tiếp tục phát huy vai trò của báo

chí, phương tiện truyền thông tham gia PBXH góp phần kiểm soát quyền lực nhà nước.

Kết luận

Ở Việt Nam, trong điều kiện một Đảng duy nhất cầm quyền và lãnh đạo, không chỉ đơn thuần xem chức năng PBXH của MTTQ Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức xã hội, báo chí, truyền thông là góp phần bảo đảm tính đúng đắn, phù hợp với thực tiễn đời sống xã hội và tính hiệu quả của dự thảo văn bản, chính sách của Nhà nước; bảo đảm quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của Nhân dân; phát huy dân chủ, tăng cường đồng thuận xã hội mà cần phải nhận thức rằng thông qua hoạt động PBXH, các tầng lớp Nhân dân tham gia quản lý nhà nước, bàn bạc và quyết định những vấn đề quan trọng của đất nước; khắc phục tình trạng dân chủ hình thức; góp phần kiểm soát quyền lực nhà nước hiệu quả. Để góp phần phát huy vai trò PBXH trong kiểm soát quyền lực nhà nước, các kiến nghị được nêu ra trong bài viết cần được nghiên cứu, xem xét và thực hiện thống nhất, đồng bộ./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII* (Tập 1). Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật.
2. Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam (2024). *Báo cáo của Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam khóa IX tại Đại hội đại biểu toàn quốc MTTQ Việt Nam lần thứ X, nhiệm kỳ 2024-2029*.
3. Ủy ban Trung ương MTTQ Việt Nam (2024). *Kết quả thực hiện công tác giám sát và PBXH năm 2024, phương hướng, nhiệm vụ giám sát và PBXH năm 2025 của MTTQ Việt Nam*.
4. Ban chấp hành Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh (2023). *Báo cáo Tổng kết 10 năm thực hiện Quyết định số 218-QĐ/TW ngày 12/12/2013 của Bộ Chính trị khóa XI về ban hành Quy định về việc MTTQ Việt Nam, các đoàn thể chính trị - xã hội và nhân dân tham gia góp ý xây dựng Đảng, xây dựng chính quyền*.
5. Lê, T. T. H. (2020). PBXH và vai trò của PBXH ở Việt Nam hiện nay. *Tạp chí Nghiên cứu Lập pháp*, Số 12 (412).
6. Hoàng, M. H. (2021). Hoàn thiện cơ chế kiểm soát quyền lực nhà nước theo quan điểm của Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng. *Tạp chí Nghiên cứu Lập pháp*, 08(432).
7. Hoàng, M. H. (2023). *Cơ chế pháp lý nhân dân thực hiện quyền lực nhà nước bằng dân chủ trực tiếp ở Việt Nam hiện nay* (tr. 201). Nhà xuất bản Tư pháp.
8. Trần, N. Đ. (2023). Kiểm soát quyền lực trong Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam theo tinh thần Nghị quyết Hội nghị Trung ương 6 khóa XIII. *Tạp chí Cộng sản điện tử*. https://tapchicongsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hnp4dK31Gf/content/kiem-soat-quyen-luc-trong-nha-nuoc-phap-quyen-xa-hoi-chu-nghia-viet-nam-theo-tinh-than-nghi-quyet-hoi-nghi-trung-uong-6-khoa-xiii.
9. Nguyễn, P. D. T. & Nguyễn M. S. (2025). Phát huy vai trò kiểm soát quyền lực nhà nước của MTTQ Việt Nam trong mô hình chính quyền địa phương hai cấp. *Tạp chí Cộng sản*. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/chinh-tri-xay-dung-dang/-/2018/1170602/phat-huy-vai-tro-kiem-soat-quyen-luc-nha-nuoc-cua-mat-tran-to-quoct-viet-nam-trong-mo-hinh-chinh-quyen-dia-phuong-hai-cap.aspx>.